

T.Y.B.A.

MARATHI

History of Marathi Literature

(PAPER - IV) (27/12/2017)

Q.P. Code : 26960

[वेळ: तीन तास]

[गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना:
१. प्रश्न क्र. १ ते ८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
 २. प्रश्न क्र. ९ आवश्यक आहे.
 ३. एकूण ५ प्रश्न सोडवा.
 ४. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र. १ महानुभावांच्या गद्य व वाडमयाचा सविस्तर परिचय करून द्या. (२०)

प्र. २ वारकरी संत साहित्याचे वेगळेपण सोदाहरण स्पष्ट करा. (२०)

प्र. ३ पंडिती साहित्यास पंत साहित्य असे का संबोधले जाते त्याची सविस्तर चर्चा करा. (२०)

प्र. ४ 'शाहिर हे धीटकवी होत' विधानाची सोदाहरण चर्चा करा. (२०)

प्र. ५ नाथ, दत्त, समर्थ व लिंगायत संप्रदायांच्या साहित्य निर्मितीचा आढावा घ्या. (२०)

प्र. ६ प्राचीन मराठी साहित्यातील जैन, मुस्लिम व ख्रिश्न धर्मियांच्या साहित्याचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. (२०)

प्र. ७ बखर वाडमयाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा. (२०)

प्र. ८ प्राचीन मराठी साहित्यातील विविध वाडमयप्रकारांचा परिचय करून द्या. (२०)

प्र. ९ प्रत्येक गटातील दोन टिपा लिहा (एकूण चार) (२०)

'अ' गट

- १) लीळा चारित्र
- २) नामदेव गाथा
- ३) दासबोध
- ४) ख्रिस्तपुराण

'ब' गट

- १) मुक्ताबाई
- २) शेख महंमद
- ३) प्रभाकर
- ४) रघुनाथपंडित

T.Y.B.A.

MARATHI

Theory of Literature & Literary Criticism

(PAPER - V) (28/12/2017)

[3 Hours]

QP Code : 26957

[Total Marks : 100]

सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.

१. (अ) भरतमुनींच्या रसमूत्राद्वारे भारतीय साहित्यशास्त्रातील साहित्यस्वरूपविषयक चर्चेचा आढावा घ्या. १२
किंवा

(आ) टिपा लिहा :

१. वामनाचा गुणविचार
२. ध्वनीचे प्रकार

२. (अ) प्लेटो व ऑरिस्टॉटलच्या अनुकृतीसिद्धांताच्या आधारे साहित्यस्वरूपाची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा. १२
किंवा

(आ) टिपा लिहा :

१. कुंतकाचा वक्रोक्तीविचार
२. क्षेमेन्द्राचा औचित्यविचार

३. (अ) शब्दशक्ती म्हणजे काय ते सांगून अभिधा व लक्षणा या शब्दशक्तींचे स्वरूप स्पष्ट करा. १२
किंवा

(आ) टिपा लिहा :

१. साहित्याची भाषा म्हणून प्रतीकाचे स्वरूप
२. साहित्याची भाषा – वृत्तरचना

४. (अ) प्रतिभा, व्युपत्ती व अभ्यास या संकल्पनांच्या आधारे साहित्यनिर्मिती प्रक्रियेचे स्वरूप स्पष्ट करा. १२
किंवा

(आ) टिपा लिहा :

१. कोलरिजने मांडलेल्या प्रथम श्रेणीच्या कल्पनाशक्तीचे स्वरूप
२. प्रतिभेच्या व्याख्या – कोणत्याही तीने

५. (अ) भारतीय साहित्यशास्त्रातील प्रयोजनविचाराचा आढावा घ्या. १२
किंवा

(आ) टिपा लिहा :

१. जीवनभाष्य-एक काव्यप्रयोजन
२. मम्मटाची काव्यप्रयोजने

[TURN OVER

६. (अ) अभिनवगुप्ताची रसप्रक्रियेसंबंधीची मीमांसा स्पष्ट करा.

(आ) टिपा लिहा :

१. भट्टलोल्लटाची रसप्रक्रियेविषयक मांडणी
२. रिचर्ड्सचा प्रेरणासंतुलन सिद्धांत.

७. (अ) साहित्य समीक्षा प्रक्रियेचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

(आ) टिपा लिहा :

१. वाडमयीन निकषांचे स्वरूप
२. साहित्यसमीक्षेचे कार्य.

८. खालील प्रश्नांची पूर्ण वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही १६)

१. आनंदवर्धनाच्या ग्रंथाचे नाव काय ?
२. भरताने कोणत्या दोन धर्मी मांडल्या ?
३. प्रतिभेची ममटाची व्याख्या सांगा.
४. लक्षणेची निमित्ते कोणती ?
५. मुक्तछंदाचे प्रणेते कोण ?
६. विभावाचे प्रकार कोणते ?
७. ऑरिस्टॉटलच्या ग्रंथाचे नाव काय ?
८. अभ्यास म्हणजे काय ?
९. कोलरिजने काव्यनिर्मितीस कारण कोणत्या दोन शब्दशक्ती मानल्या ?
१०. 'कान्तासंमित उपदेश' हे काव्यप्रयोजन कोणी मानले ?
११. कोणतीही दोन रसविघ्ने लिहा.
१२. प्लेटोच्या ग्रंथाचे नाव काय ?
१३. अभिनवगुप्ताच्या ग्रंथाचे नाव काय ?
१४. विश्लेषणाची व्याख्या सांगा.
१५. साहित्यकृतीची कोणतीही दोन अंगे सांगा ?
१६. वामनाला अभिप्रेत श्रेष्ठ रिती कोणती ?
१७. प्रतिमा म्हणजे काय ?
१८. प्लेटोचे कर्वीविषयी मत काय होते ?
१९. अपोहवादी - वाच्यार्थ मत कोणाचे आहे ?
२०. संचारीभावाचे पर्यायी नाव काय ?

सूचना : (१) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

(२) दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी (IDOL) विद्यार्थ्यांसाठी वेळ ३तास व एकूण गुण-१०० (प्रत्येक प्रश्नास २५ गुण आहेत.)

१. (अ) 'साहित्य, समाज आणि संस्कृती यांचा मराठी साहित्यावर प्रभाव कसा आहे ते सोदाहरण स्पष्ट २० करा.

किंवा

(ब) 'तेन' व 'कार्लमार्क्स' यांचे साहित्याच्या सामाजिकतेसंदर्भातील विचार सविस्तर सांगा.

२. (अ) ग्रामीण साहित्य निर्मितीचे स्वरूप व प्रेरणांचा आढावा घ्या. २०

किंवा

(ब) 'कृष्णात खोत' लिखित 'गावठाण' कांदंबरीचा संघर्ष सोदाहरण स्पष्ट करा.

३. (अ) स्त्री जाणिवा, दुःख व्यथा-वेदना यांचे चित्रण करण्यास स्त्रीवादी साहित्य कितपत यशस्वी ठरले ? २० ते सविस्तर सांगा.

किंवा

(ब) 'अवकाश' या कांदंबरीत जान्हवीचा आंतरिक प्रवास 'सानिया' यांनी अत्यंत समर्थपणे चित्रित केला आहे.- स्पष्ट करा.

४. (अ) दलित साहित्यातील वेदना, विद्रोह, दुःख, नकार या जाणिवांचे स्पष्ट करा. २०

किंवा

(ब) 'सूड' ही जानकीवर होणाऱ्या अन्याय, अत्याचारातून निर्माण झालेली एक संघर्षकथा आहे- विवेचन करा.

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना:**
- १) प्रश्न क्रमांक १ ते ८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
 - २) प्रश्न क्रमांक ९ आवश्यक आहे.
 - ३) एकूण पाच प्रश्न सोडवा
 - ४) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र १	महानुभावीयांनी लिहिलेल्या चरित्र आणि तत्त्वज्ञानपर ग्रंथाचे स्वरूप स्पष्ट करा.	२०
प्र. २	वारकरी संत साहित्याच्या प्रेरणा सांगून प्रमुख संताच्या वाडमयीन कार्याची ओळख करून द्या.	२०
प्र. ३	पंडित कवीच्या साहित्यातील गुण-दोषांचे साधार विवेचन करा	२०
प्र. ४	'शाहिरांनी मराठी समाजजीवनातील शौर्य आणि शृंगार यांचे दर्शन पोवाडे आणि लावण्या यामधून कसे घडवले आहे'- ते साधार लिहा.	२०
प्र. ५	नाथ, दत्त, समर्थ व लिंगायत पंथियांनी प्राचीन मराठी साहित्याला दिलेले योगदान स्पष्ट करा.	२०
प्र. ६	'जैन, मुस्लीम व ख्रिस्ती धर्मियांनी प्राचीन मराठी साहित्याला आशयवृष्ट्या समृद्ध केले'- या विधानाचा साधार परामर्श घ्या.	२०
प्र. ७	बखर वाडमयाचा सविस्तर आढावा घ्या.	२०
प्र. ८	प्राचीन मराठीतील विविध वाडमय प्रकारांचे साधार विवेचन करा.	२०
प्र. ९	प्रत्येक गटातील दोन टिपा लिहा (एकूण चार)	२०
	‘अ’ गट	‘ब’ गट
	१) लीळाचरित्र	१) मुकुंदराज
	२) तुकारामांची गाथा	२) मुक्ताबाई
	३) केकावली	३) रामजोशी
	४) आज्ञापत्र	४) सामराज

सूचना : (१) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (२) अंतर्गत पर्याय लक्षात घ्या.

१. (अ) भरतमुर्नींचा रससिद्धांत सोदाहरण स्पष्ट करा. १२

किंवा

(आ) टिपा लिहा :

१. रीतिविचार
२. क्षेमेंद्राचा औचित्यविचार

२. (अ) प्लेटोंचा अनुकृती सिद्धांत सांगून त्याआधारे त्याने काव्यावर घेतलेले आक्षेप साधार स्पष्ट करा. १२

किंवा

(आ) टिपा लिहा :

१. वक्रोक्तीचे प्रकार
२. ध्वनिचे प्रकार

३. (अ) शब्दशक्ती म्हणजे काय ते सांगून लक्षणेचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा. १२

किंवा

(आ) टिपा लिहा :

१. प्रतीक : काव्यभाषेचा विशेष
२. छंदाचे प्रकार

४. (अ) साहित्यनिर्मितीमागील जनक कारण म्हणून प्रतिभेचे स्वरूपविशेष सविस्तर सांगा. १२

किंवा

(आ) टिपा लिहा :

१. अभ्यास : एक काव्यकारण
२. द्वितीयश्रेणीच्या कल्पनाशक्तीचे कार्य.

५. (अ) भारतीय साहित्यशास्त्रात सांगितलेल्या प्रयोजनांचा थोडक्यात आढावा घ्या. १२

किंवा

(आ) टिपा लिहा :

१. जीवनभाष्य : एक काव्यप्रयोजन
२. वामनाचा काव्यप्रयोजनविचार

६. (अ) अभिनवगुप्ताच्या रसास्वादविषयक मताचा सविस्तर परिचय करून द्या.

(आ) टिपा लिहा :

१. कॅथार्सिस : विरेचनाची उतपत्ती
२. आय.ए.रिचर्ड्सचा ‘प्रेरणा संतुलना’चा सिद्धांत

७. (अ) समीक्षा म्हणजे काय ते सांगून समीक्षेतील ‘वाचन’ या घटकाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

(आ) टिपा लिहा :

१. समीक्षकाचे कार्य
२. मूल्यमापन : समीक्षेतील महत्त्वाचा टप्पा.

८. खालील प्रश्नांची पूर्ण वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही १६)

१. रीतिविचार कोणी मांडला आहे ?
२. ‘वक्रोक्तिजीवित’ या ग्रंथाचा कर्ता कोण ?
३. स्थायीभाव म्हणजे काय ?
४. भरताने एकूण किती नाट्यभाव सांगितले आहेत ?
५. राजशेखराने प्रतिभेचे कोणते दोन प्रकार सांगितले आहेत ?
६. अभिनवगुप्ताने सांगितलेली कोणतीही दोन रसविध्ने सांगा.
७. सारोपा गौणी लक्षणेची दोन उदाहरणे लिहा.
८. शिवेतरक्षतये म्हणजे काय ?
९. मम्मटाने उपदेशाचे कोणते तीन प्रकार सांगितले आहेत ?
१०. ‘प्रतिभा नबोन्मेषशालिनी प्रज्ञा’ असे प्रतिभेचे वर्णन कुणी केले आहे ?
११. लोंब्रोसोने प्रतिभेला काय म्हटले आहे ?
१२. ऑरिस्टॉटलने ‘कॅथार्सिस’ सिद्धांत कोणत्या ग्रंथात सांगितला आहे ?
१३. शब्दांना संकेताने प्राप्त होणाऱ्या अर्थास काय म्हणतात ?
१४. चिद्रूपाची संकल्पना कोणी मांडली आहे ?
१५. भामहाने सांगितलेली काव्य व्याख्या लिहा.
१६. ‘साहित्य हे निसर्गाची सर्जनशील अनुकृती असते’ असे कुणी म्हटले आहे ?
१७. व्यंजनेचे मुख्य प्रकार कोणते ?
१८. समीक्षव्यापारातील कोणतेही तीन टप्पे सांगा.
१९. ‘कॅथार्सिस’ चा विशुद्धीकरण हा अर्थ कोणी सांगितला आहे ?
२०. संभावनाविरह म्हणजे काय ?

T.Y.B.A.
MARATHI
Literature and Society
(PAPER – VI) (09/01/2018)

Q.P. Code : 26963

[वेळ : ३ तास]

[गुण : १००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना :
१. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 २. दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी (IDOL) विद्यार्थ्यांसाठी वेळ ३ तास व एकूण गुण १०० (प्रत्येक प्रश्नास २५ गुण आहेत)

प्र.१. अ) साहित्य म्हणजे काय ? ते सांगून साहित्य आणि समाज यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

२०

किंवा

ब) ‘तेन’ व ‘कार्ल मार्क्स’ यांचे साहित्याच्या सामाजिकते संदर्भातील विचार स्पष्ट करा.

प्र.२. अ) ग्रामीण म्हणजे काय ? ते सांगून ग्रामीण साहित्याचे स्वरूप आणि विशेष स्पष्ट करा.

२०

किंवा

ब) कृष्णात खोत यांच्या ‘गावठाण’ या ग्रामीण कांदंबरीची वाङ्मयीन वैशिष्ट्ये विशद करा.

प्र.३. अ) स्त्रीवाद म्हणजे काय ते सांगून स्त्रीवादी साहित्याची संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा.

२०

किंवा

ब) ‘अवकाश’ या कांदंबरीची स्वरूप –वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.४. अ) दलित साहित्य म्हणजे काय ते सांगून दलित साहित्याचे स्वरूप-विशेष स्पष्ट करा.

२०

किंवा

ब) बाबुराव बागूल लिखित ‘सूड’ कांदंबरीतील जानकीचा विद्रोह स्पष्ट करा.

- सूचना:** १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. (प्रत्येकी २० गुण)

१. (अ) मानवी भाषेची लक्षणे सांगून भाषेची कार्ये सविस्तर नोंदवा.

किंवा

(ब) ऐतिहासिक भाषाभ्यासाची तात्त्विक भूमिका स्पष्ट करून ऐतिहासिक भाषाभ्यास पद्धतीची सामर्थ्ये नमूद करा.

२. (अ) 'भाषिक परिवर्तन' म्हणजे काय ते सांगून ध्वनिपरिवर्तनाशी संबंधिक असलेल्या कारणांचा आढावा घ्या.

किंवा

(ब) 'अर्थपरिवर्तन' ही संकल्पना स्पष्ट करून अर्थपरिवर्तनाचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

३. (अ) शब्दजातीच्या वर्गीकरणाचे निकष सांगून 'शब्दयोगी अव्यय' व 'उभयान्वयी अव्यय' या शब्दजातींची सविस्तर मांडणी करा.

किंवा

(ब) प्रयोग म्हणजे काय ते सांगून दामलेकृत 'कर्मणी' प्रयोगाची चिकित्सा करा.

४. (अ) विभक्ती प्रत्ययाचे विशेष सांगून द्वितीया-चतुर्थी वादाचा परामर्श घ्या.

किंवा

(ब) शब्दसिध्दी ही संकल्पना स्पष्ट करून 'सामासिक शब्दाची' चर्चा करा.

५. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोहँेवर टिपा लिहा.

१. भाषिक व्यवस्था (लांग)
२. ध्वनिपरिवर्तनाची कोणतीही दोन प्रकार
३. बहूद रूपिम व मुक्त रूपिम
४. स्वनिमांचे प्रकार

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोहँेवर टिपा लिहा.

१. विशेषण
२. सामान्यरूप
३. भावेप्रयोग
४. अभ्यस्त शब्द

सूचना: १. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
२. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

१. (अ) विशिष्ट लेखकाभ्यासाची संकल्पना स्पष्ट करून लेखकाभ्यासाच्या विविध पद्धतींचा परामर्श घ्या. २०
किंवा
(ब) 'लेखकाच्या समग्र साहित्याच्या अभ्यासातून त्याच्या जीवनटृष्टीचा प्रत्यय येत राहतो' – हे विधान जयवंत दळवी यांच्या साहित्याच्या आधारे स्पष्ट करा.
२. (अ) जयवंत दळवी यांच्या 'सारे प्रवासी घडीचे' या कलाकृतीचे स्वरूप – वैशिष्ट्ये सोदाहरण स्पष्ट करा. २०
किंवा
(ब) कोकणातील माणसांच्या विविध वृत्ती – प्रवृत्तीचे दर्शन जयवंत दळवी यांनी कसे घडवले आहे ते 'सारे प्रवासी घडीचे' कलाकृतीच्या आधारे स्पष्ट करा.
३. (अ) "महाराष्ट्रातील तत्कालीन गौड सारस्वत ब्राह्मण समाजातील पारंपारिकता व सुधारणावाद यातील संघर्ष 'अंधाराच्या पारंब्या' या काढंबरीतून कसा व्यक्त होतो" स्पष्ट करा. २०
किंवा
(ब) 'अंधाराच्या पारंब्या' या काढंबरीच्या संघर्ष सविस्तर उलगडून दाखवा.
४. (अ) नोकरीच्या निमित्ताने परदेशात वास्तव्य करणारी तरूण पिढी आणि गावाकडे राहणारे वृद्ध आई-वडील यांच्या नातेसंबंधातील ताण-तणाव 'संध्याछाया' नाटकाच्या आधारे स्पष्ट करा. २०
किंवा
(ब) पाश्चात्य जीवनशैली-विचारांचे आकर्षण आणि आई-वडीलांचे मुलांविषयी असणारे भावविश्व उलगडून दाखविण्याचा यशस्वी प्रयत्न 'संध्याछाया या नाटकामध्ये जयवंत दळवींनी केला आहे'. या विधानाचा परामर्श घ्या.
५. (अ) 'वेचक जयवंत दळवी' या कलाकृतीची स्वरूप वैशिष्ट्ये सविस्तर सांगा. २०
किंवा
(ब) मानवी स्वभावाच्या विविध आवस्था 'वेचक जयवंत दळवी' या कथा संग्रहातून कशा व्यक्त होतात ते सविस्तर सांगा ?
-

For Regular Students: २ $\frac{1}{2}$ तास

[गुण:८०]

For I.D.O.L Students: ३ तास

[गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना:
१. उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 २. दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी वेळ ३ तास व एकूण गुण १०० आहेत.

प्र.१ अ) आजच्या जागतिकीकरणाच्या काळात भाषांतर हे अनेक क्षेत्रात कसे उपयुक्त ठरते आहे, ते सविस्तर लिहा. १५

किंवा

आ) भाषांतर म्हणजे काय ते सांगून रुपांतर, अनुवाद व अर्वाचीनीकरण यांतील भेद स्पष्ट करा.

प्र.२ अ) भाषांतर करताना सांस्कृतिक संदर्भाचे भान किती आवश्यक असते, ते सोदाहरण स्पष्ट करा. १५

किंवा

आ) भाषांतर प्रक्रियेत 'शैली' हा घटक महत्वाचा असतो, कसा ते साधार सांगा.

प्र.३ पुढीलपैकी इंग्रजीतील एक, हिंदीतील एक आणि मध्ययुगीन मराठी गद्यांपैकी एक अशा एकूण तीन उताऱ्यांचे मराठीत भाषांतर करा. ३०

अ) About one hundred years ago many educated people learned and spoke French when they met people from other countries. Today most people speak English when they meet foreigners. It has become the new international language. There are more people who speak English as a second language than people who speak English as a first language. Why is this?

There are many reasons why English has become so popular. One of them is that English has become the language of business. Another important reason is that popular American culture (like movies, music, and McDonald's) has quickly spread throughout the world. It has brought its language with it.

किंवा

ब) My mother was telling me about how she and her family got their first television when she was a teenager. Of course it was black and white. She said she only watched it at night. She doesn't remember ever watching it in the morning or afternoon. When I was young we had only about 3 or 4 different channels. I think they were channel 3, 4, 6, and 9. My brothers and sisters and I would sometimes fight about which channel to watch. But we usually enjoyed the same shows.

Nowadays we can get hundreds of channels on T.V. I can't believe it! There are channels with only old movies, and channels with only cooking, and channels with only fishing. It's amazing! There is a channel for everything. I wonder how much my brothers and sisters and I would fight if we had hundreds of channels when I was a child. Of course we had only one television set. These days I notice families with 2 or 3 or more television sets in their homes. I guess it stops people from arguing over which channel to choose from.

(पुढे पहा.)

क) हिन्दी दिवस भारत के हिन्दी भाषी क्षेत्रों में हर सात १४ सितंबर को मनाया जाने वाला एक दिवस है। ज्यादातर यह उत्सव भारत के केन्द्र सरकार के कार्यालयों, कंपनियों, स्कूलों और अन्य संस्थानों में सरकारद्वारा प्रायोजित किया जाता है। इसे हिन्दी भाषा को बढ़ावा देने और प्रचार-प्रसार के लिए मनाया जाता है। इसका महत्व इस दिन पर आयोजित दावतें, घटनाओं, प्रतियोगिताओं और अन्य सेवाओं के द्वारा दर्शाया जाता है। यह दिवस भारतीय आम जड़ों, एकता और हिन्दी भाषा के लिए एक देशभक्ति के रूप में कार्य करता है।

हिन्दी ५०० मिलियन लोगों द्वारा देशी भाषा के रूप में बोली जाती है और इसे दुनिया में २ सबसे ज्यादा बोली जाने वाली भाषा के रूप में मान्यता प्राप्त है। हिन्दी को एक दिवस के रूप में मनाया जाता है क्योंकि १९४९ में इस दिन १४ सितंबर को भारत के संविधान सभा ने हिन्दी को भारत गणराज्य की अधिकारिक भाषा के रूप में देवनागरी लिपि में लिखा था और अपनाया था। भारत के संविधान में हिन्दी को आधिकारिक भाषा के रूप में उपयोग करने का निर्णय २६ जनवरी १९५० को प्रभाव में आया।

किंवा

इ) प्रदूषण आज के समय का सबसे बड़ा अभिशाप है जो हमारे विज्ञान की देन है। प्रदूषण के बढ़ने से हमारे धरती पे बहुत सी समस्याएं पैदा हो गई जिसे अगर समय रहते न रोक गया तो वो दिन दूर नहीं जब धीरे-धीरे सब खत्म हो जायेगा। प्रदूषण के तत्व मनुष्यों द्वारा उत्पन्न किया गया पदार्थ या वेस्ट मटेरियल होता है जो की प्राकृतिक संशाधन जैसे की वायू, जल और भूमि आदि को प्रदूषित करते हैं।

दिन पर दिन वनों की कटाई, कारखानों का प्रदूषित धुआँ, वाहनों का धुआँ हमारे पुरे वातावरण को दूषित करता जा रहा है। प्रदूषण कई तरह के होते हैं परन्तु इनमे से सबसे हानिकारक जल प्रदूषण, वायु प्रदूषण, और ध्वनी प्रदूषण हैं। नगरों का सारा कूड़ा करकट और मल जल में डाल दिया जाता है जिससे हमारे पीने का पानी अशुद्ध हो गया है और इसके सेवन से हमारे शरीर को अनेक तरह की बिमारियां लग रही हैं।

इ) गोसावीयांसि गावीं एकी वृक्षाखालि आसन : तवं पारथीं वाटे ससा सोडीला : तया पाठीं सुर्णीं सोडीलीं : काकूळती येऊनि ससा जानूतळि रीगाला : सूर्णीं उभीं राहीलीं : मागिल कडौनि पारथी आले : तेहीं वीनवीलें : 'ससा सोडीजो जी' : सर्वज्ञे म्हणीतलें : 'हा एथ सरण आला' : पुडती तीहीं म्हणीतलें : 'जी जी : हा होडेचा ससा जी : या कारणे सूरीया काढणीया होती : जी जी : हा सोडावा जी' : सर्वज्ञे म्हणीतलें : 'हा गा : एथ सरण आलेया काइ मरण असे' : 'जी जी : तरि गोसावीं राखीला'॥ मग ते निगाले : मग सर्वज्ञे म्हणीतलें : 'माहात्मे हो : आतां जाए' : ऐसें भणौनि जानु उचलीली : मग ससा निगाला:॥

किंवा

ई) एकू वेळ रानीं जाळी एकी बीजें केलें होतें : तेथ लाहासिर्चीं पीलीं होतीं : ते पारथी गेली होती : तीये पीलीं गोसावीं खेळवीलीं : तवं ते आली : गोसावी अवलोकीली : रोखू नीवतला : मग ते मोळी टेकौनि बैसली : सूनेयाचिया परी : मग नावेक गोसावी पीलीं खेळविलीं : वडुवे धरुनि एरी कडीचां ऐरी कडी घातलीं : मग तीएचीं तीएकडे घालुनि गोसावी बीजें केलें :॥

(पुढे पहा.)

प्र.४ पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.

२०

सूचना: १) नियमित विद्यार्थ्यांनी पुढीलपैकी एका विषयावर निबंध लिहावा.

२) दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांनी पुढीलपैकी दोन निबंध लिहावेत. (गुण ४०)

- १) मातृभाषेला पर्याय नाही.
 - २) साहित्य संमेलने आणि वाद
 - ३) दलित साहित्य : एक समृद्ध प्रवाह
 - ४) समाजमाध्यमे आणि वाचनसंस्कृती
 - ५) समाजातील आंदोलने आणि वाड्मयनिर्मिती
-